

Helsingfors/Mariehamn 1.7.2015

Nr 23/15

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
12.6.2015, nr 150 och
152/2015.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 12.6.2015 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om åländsk hembygdsrätt.
2. Landskapslag om hembygdsrättsförfaranden.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Den gällande landskapslagen om åländsk hembygdsrätt ersätts av ny landskapslagstiftning som kompletterar grunderna i självstyrelselagen för förvärv och förlust av åländsk hembygdsrätt samt innehåller bestämmelser om förfarandet och hembygdsrättsregistret.

Lagstiftningsbehörigheten

De grundläggande bestämmelserna om åländsk hembygdsrätt finns i 2 kap. i självstyrelselagen för Åland. Självstyrelselagens 7 § 3 mom. och 8 § 2 mom. förutsätter att närmare bestämmelser intas i en landskapslag. Enligt nämnda 7 § 3 mom. kan också den som inte uppfyller kraven i 2 mom. 2 och 3 punkterna av särskilda skäl beviljas hembygdsrätt enligt vad som stadgas i landskapslag. I nämnda 8 § 2 mom. stadgas att om förlust av hembygdsrätt för den som annat än

tillfälligt flyttar från landskapet stadgas i landskapslag. Ålandsdelegationen finner att den nu antagna landskapslagstiftningen är förenlig med bestämmelserna om förvärv och förlust av hembygdsrätt i 2 kap. i självstyrelselagen.

Den nu aktuella landskapslagstiftningen består av två landskapslagar, landskapslagen om åländsk hembygdsrätt (nedan hembygdsrättslagen) och landskapslagen om hembygdsrättsförfaranden (nedan förfarandelagen). Enligt hembygdsrättslagens 1 § kompletterar lagen bestämmelserna i självstyrelselagens 7 § om förvärv av hembygdsrätt på ansökan och dess 8 § om förlust av hembygdsrätt. I förfarandelagen finns enligt dess 1 § bestämmelser om registrering av hembygdsrättsinnehav samt om förfarandena vid förvärv och förlust av åländsk hembygdsrätt. Ålandsdelegationen önskar dock påpeka att förfarandelagen, trots dess benämning och avgränsningen i dess 1 §, de facto även innehåller bestämmelser om innebörden av begrepp och andra materiella stadganden av betydelse för tillämpningen av hembygdsrättslagen. Eftersom även dessa bestämmelser i enlighet med ovan nämnda stadganden i självstyrelselagen intagits i en landskapslag, föranleder denna omständighet inte anmärkningar i behörighetshänseende.

I enlighet med 35 § i landskapsordningen och 69 § 2 mom. i självstyrelselagen har i hembygdsrättslagen intagits ett stadgande om att beslut om ändring, upphävande eller avvikelse från den förutsätter kvalificerad majoritet.

Handläggningen av hembygdsrättsärenden ankommer på Ålands landskapsregering. Landskapet har enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen.

I förfarandelagen finns ett flertal omnämmanden om befolkningsdatasystemet och hemkommun. Det anges att bestämmelser om befolkningsdatasystemet och om hemkommun finns i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (FFS 661/2009) samt i lagen om hemkommun (FFS 2001/1994). Folkbokföring utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 29 § 1 mom. 1 punkt. Hinder för att inta hänvisningar till denna rikslagstiftning föreligger inte. Utnyttjandet av ifrågavarande riksregister är dock beroende av de förutsättningar och begränsningar som följer av rikslagstiftningen.

Vid handläggningen av hembygdsrättsärenden behandlas personuppgifter, och i hembygdsrättsregistret registreras även personuppgifter. Regleringen av personuppgifter berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför i detta hänseende bedömas utgående från de rättsområden landskapslagstiftningen kan beröra. Såsom

ovan konstaterats kan lagtinget lagstifta om den åländska hembygdsrätten inom de gränser självstyrelselagen medger. I fråga om personuppgifter bör dock beaktas att enligt grundlagens 10 § 1 mom. är vars och ens privatliv skyddat och bestämmelser om skydd för personuppgifter ska utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således till denna del de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Det är främst bestämmelserna i förfarandelagens 8 kap. som bör bedömas ur detta perspektiv. Ålandsdelegationen gör bedömningen att bestämmelserna om personuppgifter i landskapslagarna, med beaktande även av bestämmelserna i landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen (ÅFS 88/2007), uppfyller grundlagens krav.

I förfarandelagens 35 § 2 mom. förpliktas den som har uppgifter som behövs för kontrollen av uppgifter som sökanden gett i hembygdsrättsärenden att på landskapsregeringens begäran ge ut uppgifterna. Ålandsdelegationen konstaterar att denna förpliktelse gäller i den utsträckning som annan berörd lagstiftning det medger. För statliga myndigheters del gäller detta inom ramen för den skyldighet riksmyndigheterna enligt självstyrelselagens 31 § har att bistå landskapsmyndigheterna.

I förfarandelagen har intagits särbestämmelser gällande frånvaro för studier. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är det förenligt med jämlikhetsbestämmelsen i grundlagens 6 § att på företaget sätt stadga om särskilda undantag för dem som bedriver studier, eftersom det finns sakliga och objektiva grunder för särbehandling av studerande och eftersom denna grupp har avgränsats tillräckligt tydligt och då alla inom denna kategori behandlas likvärdigt.

Besvär bestämmelsen i förfarandelagens 36 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen konstaterar att protokoll 2 om Åland i Finlands anslutningsavtal till Europeiska unionen berättigar Åland att fortsättningsvis bibehålla de inskränkningar som är i kraft 1.1.1994 i rätten för fysiska personer som inte har hembygdsrätt på Åland samt för juridiska personer att förvärva och inneha fast egendom på Åland utan tillstånd av Ålands behöriga myndigheter. Detsamma gäller i fråga om inskränkningarna i etableringsrätten och i rätten att tillhandahålla tjänster för fysiska personer som inte har hembygdsrätt på Åland eller för juridiska personer utan tillstånd av de behöriga myndigheterna på Åland. Den nu antagna landskapslagstiftningen preciserar inom ramen för bestämmelserna i självstyrelselagen främst de särskilda skälen då hembygdsrätt kan beviljas samt reglerar förlust av hembygdsrätt efter flyttning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning kan dessa bestämmelser anses som preciseringar av lagstiftningen om hembygdsrätt och medför inte några nya inskränkningar

som skulle vara förbjudna enligt Ålandsprotokollet. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att enligt en överenskommelse 4.3.2009 mellan delegationen och justitieministeriet 4.3.2009 ankommer det på justitieministeriet att, då anledning därtill anses föreligga, inkomma med en bedömning av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk. Justitieministeriet har meddelat att ministeriet i det nu aktuella ärendet inte avser att inkomma med en sådan bedömning.

Ikraftträdelsebestämmelserna i landskapslagarna medger en viss retroaktiv tillämpning. De är dock formulerade så att en retroaktiv tillämpning av dem inte ska vara till nackdel för dem de kan beröra, varför dessa bestämmelser inte föranleder några anmärkningar i behörighetshänseende.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Mäenpää och Pellonpää jämte suppleanten Lindholm.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare